

Katarina Jaklitsch Jakše

Raziskovanje domišljjskega pomena in zvena besed v otroški poeziji

objavljeno v:

Darja Pavlič (ur.): *Slovenska poezija. Obdobja 40*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2021.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-40/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2021.

Obdobja (e-ISSN 2784-7152)

RAZISKOVANJE DOMIŠLJIJSKEGA POMENA IN ZVENA BESED V OTROŠKI POEZIJI

Katarina Jaklitsch Jakše

Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana, Ljubljana
katarina.jaklitsch@svsgugl.si

DOI:10.4312/Obdobja.40.225-233

V otroški poeziji pesniki radi uporabijo kakšno izmišljeno besedo, ki spodbudi »bralca« k oblikovanju domišljajske predstave o stvareh in junakih. Morda nerazumevanje besede moti otroško percepcijo, ker se do njenega pomena ne morejo dokopati z logičnim sklepanjem na podlagi sobesedila. V prispevku bomo poiskali igrive besede, ki s svojim zvenom in izmišljenimi pomeni pomagajo otroku ustvariti čudovit domišljajski svet (*nakapa, pokribuki, sanjebuki, zbudilka, Pedenjcarstvo, lilibuki, Škratjedol, Tožibaba, Džunglaraja, srečnolonice* ipd.). Poiskali bomo estetske in pomenske učinke besed, ki presegajo racionalno razmišljanje.

otroška poezija, besedna igra, motivacija za branje otroške poezije, nonsens v otroški poeziji

In children's poetry, it is common to give literary characters imaginary names in order to invite readers to create their own imaginary perception of the character. As children might be unable to discern the meaning using logical deduction, lack of comprehension could hinder their perception of the character. The article analyses playful words whose sounds and seemingly fictitious images aid children in creating a wonderful imaginary world (*nakapa, pokribuki, sanjebuki, zbudilka, Pedenjcarstvo, lilibuki, Škratjedol, Tožibaba, Džunglaraja, srečnolonice*, etc.). Furthermore, I will identify aesthetic and semantic effects which surpass rational thinking by using word play.

children's poetry, playful words, reading motivation for children's poetry, nonsense in children's poetry

1 Uvod

Otrokova domišljajska igra in književnost sta še posebej pomembni zato, ker dajeta občutek varnosti. To sta namreč področji, ki otroku omogočata spreminjanje in prilagajanje sveta njegovim predstavam (Kordigel 1997: 149). Svet in odrasli ljudje v njem postajajo otroku vse bolj zapleteni, jezik odraslih pa se zdi kaotičen, poln nerazumljivih in nepredvidljivih obratov, zato otrok potrebuje priložnost, da si ga prilagodi po lastni želji in potrebi. Tako priložnost daje svobodna domišljajska igra – in seveda otroška literatura. Ta je prirejena natanko po otrokovih merah.

V prispevku bomo po pregledu razvoja slovenske otroške (umetne) poezije in avtorjev, ki so najbolj zaznamovali začetke posvetne pesemske oblike, prikazali nekaj

načinov motivacije za branje poezije in proučili, na kakšne načine se avtorji igrajo z zvenom in pomenom besed. Za preučevanje smo v iskalniku COBISS+ med otroško poezijo izbrali zbirke, ki so že v naslovu napovedovale nenavadne, izmišljene besede.

2 Otroška poezija

Slovenska umetna poezija za otroke je bila v začetku večinoma prevodna literatura Janeza Debevca in Janeza Nepomuka Primica, ki se je pojavila po zaslugi terezijanske reforme osnovnega šolstva (Kobe 2004: 63). Omeniti velja tudi začetke pesemske produkcije v prvem slovenskem časopisu za otroke *Vedež* in v reviji *Drobtinice*. Ne gre spregledati pomena Vodnika, Slomška in Valjevčevih književnih del za mladino, a so besedila predvsem vzgojno in izobrazbeno usmerjena (Kobe 2004; Grafenauer 2010). Otroška pesem s poglobitnim namenom, da otrok uživa v sproščeni domišljijiški igri in jo sprejema kot del svojega domišljiješkega sveta, se je v slovenskem mladinskem slovstvu v resnici uveljavila šele v *Otročjih igrah v pesencah* Frana Levstika v mladinskem listu *Vrtec* leta 1880 (npr. »Pedenj-človek in laket-brada, kako sta se metala [...] v nos ga dreza vsa kosmata: / zamaši mu hrkalo, / oslepi mu zrkalo.«) (Grafenauer 2010: 7). Tudi v samem jeziku s specifičnimi jezikovnimi prvinami, kot so besedne igre, onomatopoije, paradoksi, pretiravanja, personifikacije, besedne skovanke itn., ustvarja takšne pesniške tvorbe, ki so zaradi igrivosti otroku blizu in imajo poleg tega tudi izrazito estetski značaj. Ta proces v slovenskem pesništvu za otroke, ki ga je sprožil Levstik, povzel in umetniško izpilil pa Župančič, je pravzaprav omogočil ne le to, da ima danes to pesništvo v slovenski literaturi po svoji poetski vrednosti nespregledljivo veljavo, marveč tudi to, da je postala ta veja pesniške umetnosti sama v sebi dokaj diferencirana in razgibana (Grafenauer 2010: 10).

Otroška pesem je zdaj postala avtonomen estetski fenomen, hkrati pa je seveda upoštevala tudi otroka kot avtonomno bitje, ki mu je igra temeljno doživljajsko in kulturno določilo njegovega odnosa do sveta (Grafenauer 1991: 67). Bolj intimno igro lahko opazamo že v nekaterih Pavčkovih pesmih, v zbirkah *Velesenacija* (1961) in *Vrtiljak* (1965) še bolj pa v knjigi Kajetana Koviča *Zlata ladja* (1969). Ta dva pesnika sta tako z novimi temami kakor z vzpostavljanjem igre kot temeljne sestavine družinskega intimizma najpomembnejša predstavnika tistega tipa poezije za otroke, ki povezuje tradicionalizem levstikovskega in župančičevskega pesniškega izročila z estetsko izrazitejšim inovativnim premikom v tovrstni slovenski poeziji, kakršnega opazamo v sedemdesetih in osemdesetih letih (Grafenauer 1991: 67). Tu velja izpostaviti tudi Daneta Zajca, Jožeta Snoja in Nika Grafenauerja. V ospredju Zajčeve poezije za otroke je igra, osrednje mesto v pesmi ima estetsko doživetje (Svetina 2004: 104). Igra se vzpostavlja na več ravneh, največkrat gre za zvočno igro, včasih zvočno poigravanje prepleta s pomenskim (v pesmi *J (Jaki)* se poigrava z besedami, ki imajo koren *jak*: »Gospodične jak, jako brhke, so plesale v jakastih jaknicah / jako jare, jako brhke.«) (prav tam). Poleg Zajčeve *Abecedarije* bi danes med najbolj znane pesemske slikanice lahko uvrstili tudi *Pedenjpeda* (1979) Nika Grafenauerja ter *Čenčarijo* (1975) Toneta Pavčka. Zanimiv dosežek povojne slovenske nonsense

»gramatike« so Deklevove *Pesmi za lačne sanjajvce* (1981). Taka poezija z igro besed ustvarja nove jezikovne svetove, polne sugestivnih podob (Saksida 1999: 18).

Tudi otroška ljudska pesem je svojevrstna poezija, ki je polna onomatopojij, besednih iger in drugih vrst metaforike. Marsikdaj pa sta bolj kot pomen odločilna ritem in rima (Stanonik 1990: 104). V tak opus poezije lahko vključimo tudi Sašo Vegri, Miroslava Košuto ter Borisa A. Novaka, kajti pesmi teh pesnikov tako ali drugače z igro vzpostavljajo odnos med odraslimi in otroci (Grafenauer 1991: 71).

Velik del sodobne slovenske poezije za mlade je predvsem igra z besedami, ki so največkrat simpatične, smešne domisljice (Saksida 2009a). Igriva pesem daje bralcu le en napotek: beri me, kakor želiš. Pesniki s svojo igrivostjo obujajo zven in likovnost glasov in črk, v besedah iščejo nenavadne pomene, ustvarjajo nove besede (zato jih ne iščemo v slovarju, saj jih tam ne bomo našli), besede lepijo v besedne zveze in stavke, ki na videz nimajo nobenega smisla (lahko pa ga doda bralec), iščejo nenavadne metafore in namerno uporabijo prepovedane besede (Saksida 2009a).

Ob literaturi in (estetsko naravnani) domišljijski igri otrok ohranja tiste za otroštvo specifične lastnosti, ki ga bodo oblikovale v odraslega človeka, in ob literaturi uspešno in brez strahu spoznava svet ter samozavestno odkriva svoje mesto v njem. Zato je potrebno,

da ne pozabimo na otroški vrtec, v katerem se bo mogoče veliko igrati in kjer bodo otroke obiskovali Cicibani in Pedenjpedi, Sneguljčice in Muce Copatarice, Petri Klepci in krojački Hlački, vrtec, kjer bo mogoče budilko prebesediti v – zzzbudilko, medveda preimenovati v – medjeda in policaja prekrstiti v – palicaja, kot to počne pesnik Boris A. Novak, kadar za trenutek pozabi biti odrasel in zopet ugleda v stari omari obraz (Kordigel 1997: 150).

Kordigel (1997) ugotavlja, da je veda o mladem bralcu posvetila otrokovemu razumevanju in poznavanju poezije še veliko manj pozornosti kot otrokovemu poznavanju pravljичne strukture. Le redke otroke je namreč mogoče pripraviti do tega, da bi si sami izmislili pesem. A vseeno obstajajo pesmi, ki so že zapisane in za katere vemo, da so jih nedvomno ustvarili otroci:

- poezija v otroških izštevankah (npr.: »Eci peci pec, / ti si mali zec«);
- v verzih, ki spremljajo otroške igre (npr.: »En kovač konja kuje«, »Ali je kaj trden most? / Kakor kamen kost.«);
- v verzih, ki si jih otroci izmislijo kot zafrkljive pesmi (npr.: »Peter Mašeter 'ma hlače na veter«);
- preproste zafrkljivke, oblikovane po načelu glasovne asociacije, ki jo spodbudi ime katerega izmed otrok (npr. Maja – nagaja, Tonček – balonček, Špela – marela, Miha – kašo piha) (Kordigel 1997: 155).

Če iz »otroške ljudske poezije« sklepamo, katere so tiste značilnosti poezije, ki že sestavljajo miselno shemo poezije pri zelo majhnem otroku, potem moramo izpostaviti vsaj naslednje štiri prvine: zvok, ritem, rimo in ponavljanje (Kordigel 1997: 156).

Zvok: Mnoge besede v otroški pesemski tvornosti namreč služijo le temu, da ustvarjajo ritem in rimo, ko otroci ritem postavljajo pred besedni pomen (npr. »En

ten tini, / sava raka tini, / sava raka tika taka, / vija vaja ven«, kjer »besede« ne nosijo nobenega pomena, ampak so le glasovni material za ustvarjanje ritma). **Ritem:** Vsa otroška pesemska besedila imajo izredno močno poudarjen ritem – verjetno še posebej zato, ker so pesmice namenjene izštevanju ali ker le spremljajo gibalno igro. **Rima:** Zdi se, da otrokom pomeni bistveni pesemski element, saj je komajda mogoče najti otroško pesemsko obliko, kjer ne bi bilo strogega ujemanja soglasnikov in samoglasnikov na koncu verzov. **Ponavljjanje:** Ponavljjanja sicer v poeziji, ki so jo ustvarili za otroke odrasli, najdemo veliko več kot v sami otroški ustvarjalnosti. Toda pazljivo branje zbirke otroške ljudske ustvarjalnosti *Enci benci na kamenci* pokaže, da uporabljajo ponavljalne figure tudi »otroški pesniki«: »Le poslušaj vsak, / tika taka tak, / čas hiti hiti, / ura bije tri, / ura bije tri, / Marko naj lovi!« (Kordigel 1997: 156)

Tako vse tri značilnosti zvočnega sloga kot tudi poznavanje razmerja med zvokom in besedo lahko definiramo kot izobraževalne cilje književne vzgoje že v vrtcu (povzeto po: Kordigel 1997).

3 Motivacije za branje poezije

Saksida (1994) predlaga različne jezikovne motivacije za branje literature in doživljanje poezije ter jih v tipologiji deli na besedne, predstavne, zgodbene, izkušnjske in medbesedilne. Besedne motivacije razdeli na: igro dveh besed, daljšanje besed, kovačnico besed, rebus, asociacije, primerjave, glasovno druženje in nesmisle.

Da lahko najdemo poti do odpiranja svetov literarnega besedila, potrebujemo jezikovne motivacije, ki jih delimo na dve veliki skupini: na domišljjske in na izkušnjske (Kordigel Aberšek 2008: 129). Domišljjske imajo v ospredju seveda domišljijo, da se bralec lahko potopi v poetizirano stvarnost. Domišljija je eden ključnih povezovalnih elementov otroških svetov, ki je otrokocentričen, kjer se najmanjšim otrokom in majhnim rečem dogajajo velike zgodbe, kjer poslušamo besede, jih okušamo, upogibamo, se z njimi igramo, dokler ne postanejo žive in ostanejo žive (prav tam: 131). Domišljjske motivacije delimo na besedne, predstavne in zgodbeno predstavne (prav tam). Vse tri motivacije so povezane z domišljjsko aktivnostjo, a na različnih ravneh: 1) besedne motivacije so usmerjene v domišljjsko igro z besedami, pri čemer gre za izmišljanje novih besed, spreminjanje starih besed z besedami, za iskanje novih pomenov starih besedam, za raziskovanje pomena besede; 2) predstavne motivacije so nadgradnja besedil, kjer gre za ustvarjanje novih podob, ki jih otrok v realnem svetu še ni videl; 3) zgodbeno predstavne motivacije pa so usmerjene v ustvarjanje zahtevnih domišljjskih svetov (Kordigel Aberšek 2008: 131).

Malo spremenjeno tipologijo besednih motivacij za branje literature je po Saksidi postavila Kordigel Aberšek (2008: 132), ki med besedne motivacije šteje raziskovanje (pomena) besed: 1) z raziskovanjem slovarskega pomena, 2) z raziskovanjem pomena lastnih imen književnih oseb in prostorov ter 3) z raziskovanjem zvena in pomena besed. Avtorica zven in pomen besed razvrsti v kategorije: igra dveh besed, daljšanje besed, kovačnica besed, nesmisli, asociacije in primerjave.

4 Raziskovanje zvena in pomena besed

Besede so že po naravi dvojne: imajo svojo zvočno (likovno) podobo, na drugi strani pa pomen, ki ga beseda izžareva (Kordigel Aberšek 2008: 143). V poeziji je ta zveza še močnejša in mogočnejša, kajti »zven besed pomeni in pomen besed zveni« (Novak 2001). Na ta način še posebno otroška (mladinska) poezija ustvarja močne lepote in pomenske učinke. Sodobna otroška (mladinska) poezija je pesniška igra (Saksida 2008: 33), predstavne motivacije pa nas vabijo v poezijo z ustvarjanjem domišljjskega sveta, ki nas popelje v Čenčarijo, Cicibanijo, Neznanijo, Čudeždeželo, Pedenjcarstvo, Čirečare, Ringarajo, Trapale.

V prispevku smo zven in pomen besed, ki odstopajo od jezikovnih norm, v poenostavljeni obliki opazovanih tipologij razdelili v tri večje skupine: 1) besede, ki se igrajo z zvenom besede in z zvočnostjo ustvarjajo humorno vzdušje in rimo; 2) nenavadne besede, ki so izmišljene in nastanejo po principu besedotvorne inovativnosti; 3) nesmisli, ki združujejo naključno povezane ali nesmiselno postavljene različne besedne vrste.

- 1) Besede zvenijo kot igra besed – igramo se z njimi, ustvarjamo zabavno vzdušje in pesniško rimo, gre za igro z zvenom besede, »včasih pesem le lepo zveni in takih besed sploh ni, so nenavadne, zvočne in sočne« (Saksida 2009a), npr.:
 - *Škrica škraca škarjice* (Štampe Žmavc 2009: 22);
 - »zeeehavaaaa, / zeeeha cela glavica, [...] kaaavica« (*Pesmica lenobnica*, Štampe Žmavc 2009: 25);
 - »Reci lajna. / Ti si cajna. / Reci luč. / Ti si fuč« (*L (Ladja)*, Zajc 2004: 46);
 - *Ančka bančka pomarančka* (Štefan 2016: 12);
 - »žlobudralo«, »brbotalo«, »klopotalo«, »ropotalo« (*Ropotalo*, Grafenauer 2016: 62);
 - »zzzbudilka«, »zzzgodaj«, »prezzzgodaj«, »zzzver«, »grizzze«, »zzzajtrk«, »blazzzna« (*Zzzbudilka*, Novak 2012: 16);
 - *Cici Fizi, Cici Grizi* (Majhen 2020: 36);
 - *Biba buba baja* (Voglar 2010).
- 2) Nenavadne in smešne izmišljene besede, ki zvenijo neobičajno in jih dobimo z daljšanjem besed (izberemo eno besedo in ji dodamo pripono), s kovačnico besed – z lepljenjem (sestavljamo besede, ki jih sicer nikoli ne, in dobimo besede, ki v slovarskem pomenu ne pomenijo nič, a so polne nenavadnih pomenov), po principu besedotvorne inovativnosti, npr.:
 - naslovi pesniških zbirk: *Džunglaraja, Križada, Srečnolonice, Zvezdančice, Vserimje, Fičfirič, Pesmi iz rimogojnice, Klepetosnedke, LiliLuli*;
 - *Žabeceda* (Rainer 1978: 27);
 - *Rimolomec* (Lainšček 2012: 37);
 - *Minimalčice* (Košuta 2006);
 - *Pokribuki* (Štampe Žmavc 2009: 22);
 - »in narišem – packavrico« (*Slike in pike*, Štampe Žmavc 1996);

- avto je »pešvozilo«, »avto-avtejši-najavtejši« (*Avto, avtejši, najavtejši*, Novak 1984);
 - »mijavkeraj« (Štampe Žmavc 1996);
 - »požerunka nepoštena« (*Jopica požrešnica*, Štampe Žmavc 2009: 14);
 - »na glavi nakapa namesto kapa« (*Pesem z nakapo*, Štampe Žmavc 2009: 29);
 - »Ha-čih, ha-čih, / ka-ha-kšen prepih, / [...] pih-čih [...] / ha-prehla-čih!« (*Prehla-čih pesem*, Štampe Žmavc 2009: 29);
 - »Glava je glavna / ruta pa naglavna. [...] Nos nosi naočnike, / gobec pa nagobčnike.« (*Glava je glavna*, Novak 2012: 20);
 - »vodovodni gost« (Rozman 2013);
 - *Zasnežena pesem* (Štampe Žmavc 1996: 39);
 - *Ogledalni deček* (Štampe Žmavc 1996: 6);
 - mala viola je v pesmi vijolica, mala veja vejica, mala tašča taščica, mala Maja majica, mala šala šalica (*Šalica ali mala šala*, Novak 2012: 18–19);
 - »Pozor! – Tu je doma pošast [...] in sama sebe kliče – Košast, / to pomeni v pošastščini / le stokrat bolj košato pošast!« (*Tu je doma pošast*, Štampe Žmavc 2009: 26);
 - »v živžavasto gnečo [...] pošilja pozdrav« (*Sončev pozdrav*, Mlakar 2020: 58);
 - »Džungla, džungla, džunglaraja / na otoku Džunglaraja. / Tam so opice v kopal-
kah, [...] Tongo in Tonga / zavrtita se v krog,« (*Džunglaraja*, Bratuša 2019: 2–3);
 - »To luna žgečka vodo po podplatih: / huhuluna! // To smeh vode: / hehesmeh hohovode!« (*Hihiplimahaha*, Novak 2012: 14);
 - »Snežmožu / je treba takoj / snežženo narediti / [...] Snežparu [...] / snežotroke nakotaliti / [...] snežsanke kupiti. / Sneždružino [...] v snežsvet napotiti.« (*Snežsvet*, Lainšček 2012: 46);
 - »Ojtele, kdotele? / Jaztele, titele: [...] Ojtele, jojtele,« (*Šaljivka*, Šmit 2016: 28);
 - »In kako so šele pametni! [...] sami ajnštajni in cvajštajni« (*Kako se dela otroke*, Vegri 2009: 31);
 - »Primaruha, / za vsako figo« (*Ula*, Vegri 2009: 69).
- 3) Nonsensi, ki povezujejo naključno povezane besede ali nesmiselno postavljene besede različnih besednih vrst. Ločimo dve skupini nesmislov: jezikovne, ki ne pomenijo ničesar (na podlagi zvočnosti) in predstavne, ki nelogično povezujejo sicer razumljive besede v »narobe svet« (Saksida 2015: 30), sprožimo pomenski trk dveh pomensko oddaljenih besed, tako da se oblikujejo nenavadne besede na zvočni in pomenski ravni (Saksida 2008: 37), npr.:
- »Glavni mož na glavi / je glavnik.« (*Glava je glavna*, Novak 2012: 20);
 - »Tam Peter šili peteršile, / in vilam zvijajo se vile. / [...] Tam krt krtači si krtino / in vrt gre v vrtec skoz vrtino. / Tam grm grmi in reka reče:« (*Tam v svetu iz besed*, Rozman - Roza 2013: 6);
 - »laže od kolen do brade!« (*Jopica požrešnica*, Štampe Žmavc 2009: 14);
 - »Čebula kosmata, čebula debela, / v omaro se skrila, si želo ostrila, / grdo je

- zijala, strahota nemila. [...] / si šili bodalo, negibno strmi. [...] si brusi bodalo, grozeče brenči. [...] grdoba frči okrog kot za stavo [...] čebulo Grdulo spretno napade [...] zlohota pač peče.« (*Čebula Grdula*, Predin 2016);
- »Imeli smo kozo / Rozo / [...] pozimi je dajala mleko, / poleti limonado / [...] Meka je bila brez brade / [...] mleko je dajala poleti / pozimi smo molzli čaj!« (*Koza z brado in brez nje*, Košuta 2006: 7);
 - »Človek je bžraumps! / Človek je ratata-ratata-ratata-ta. [...] Človek je blablalba-blablalba-blablalba-bla! / Človek je člopica! / Človek je ljud. / Človek je arheoidiodupleks! / Človek je hahaha!« (*Človek*, Novak 2012: 34);
 - »Zakaj je prišel k Zakaju / vprašat Zakaja, zakaj je tako zakajast. / Šla sta skupaj k botru Vprašaju / vprašat Vprašaja, zakaj je tako vprašajast. // Šla sta po zakajasti cesti [...] in sta zakajala, zakaj je cesta vprašajasta. // [...] Zakajci pa tukaj sva zdajci? / Zakaj je zakajal Zakaja.« (*Z (Zakaj)*, Zajc 2004: 68);
 - »Smeh je odprl / svoj meh / in sprožil dejanje: / SMEJANJE. / Smejali so se predali / smejale so se sandale / smeh je lomil antene / slemenja in stene. / Smejale so se tudi katedrale / in tako so nastale / SMEJALE.« (*Smejale so nastale tako*, Vegri v: Saksida 2009b: 65);
 - »Tja gremo na gostijo, / kjer čeprkajo Kaji / in rastejo Zakaji – / v deželo Čenčarijo. // Pojedli bomo Kaje, / pospravili Zakaje / saj zaduše drugače / vse čenče in čenčače.« (*Faloti veseljaki*, Pavček 1975);
 - »Primeš pesmico za rep / in jo mahneš na potep –« (*Potepanje s pesmico*, Košuta 2006: 29);
 - »V Križu je križišče / na Križadi. / Po njej križarijo / Križani, / ponavadi / križem kražem [...] ali sanjarijo / križem rok, / [...] križanke rešujejo / vinoravno in navzkriž – / [...] za Križankami gledajo« (*Križada v križu*, Košuta 2006: 53);
 - »Se rada bojim, [...] ker okrog mene je preveč zakajev / škratastih senc in zavutih vprašajev / slepih deževnikov, mokrih lišajev« (*Se rada bojim*, Dekleva 2016: 68);
 - »kdo spi je največ sode? / sodniki // kdo spi je največ kave? / kavboji // in kdo spi je največ malinovca? / mi ta mali« (*Žejna pesem*, Novak 1984);
 - »Če jo želiš najti, našpiči ušesa / in daj oči na peclje.« (*Srečnolonce*, Lončar 2016: 3);
 - »besede [...] / ki nočejo v glave odraslih: / sočne in zvočne in vsemogočne / [...] ali pa pokajo, pojo in se pačijo / [...] Popokatepetl« (*Besede take in drugačne*, Pavček 2016: 34);
 - »Copotajo copate cigansko po cesti. / Ko vprašam copate, kam tako cigansko, / copotnejo copniške copate: saj ne cigumicansko, / saj se učimo cokljati cikcak.« (*C (Copate)*, Zajc 2004: 26).

Nabor besed nam pokaže res bogato besedišče in velik smisel pesnikov za subtilno govornico otroške poezije, izrazi kvaliteto in zmožnost slovenskega jezika, ki premore tako preigravanje v zvoku in besedi.

5 Sklep

Izbrane besede imajo bogate zvočne besedilne razsežnosti in skoraj oživijo pred bralcem. Ob pregledu naslovov pesniških zbirk za otroke *Čenčarija*, *Slepomišnice*, *Razigranke*, *Džunglaraja*, *Vserimje*, *Pesmi iz Rimogojnice*, *Čebula Grdula*, *Biba buba baja*, *Lilibuli*, *Srečnolonce*, *Zvezdančice*, *Cicibanija*, *Fičfirič*, *Klepetosnedke*, *Križada* smo našli nabor besed, ki so tako zelo značilne za iskri in igrivi svet otroške domišljije in se nam je ob prebiranju nenavadnih imen za osebe, predmete in kraje ter ob nizanju nenavadnih samostalniških besed oz. besednih zvez ter zabavnih onomatopejskih medmetov odprl resnično zabaven svet naših pesnikov, ki znajo tako milozvočno in pristrčno ubesediti otroške besede in pri tem ne postajajo otročji. Ugotovili smo, da je učinek preigravanja besed izrazito estetski in da avtorji nimajo nobenega drugega namena, kot doseči zvočnost besede in prijetno vzdušje pri branju poezije za otroke, in da je taka igra zabavna in dovršena.

Viri in literatura

- BAUER, Jana idr. (ur.), 2016: *Slepomišnice: antologija pesmi o otrokovih pravicah*. Ljubljana: KUD Sodobnost.
- BRATUŠA, Simona, 2019: *Džunglaraja: zbirka otroških pesmi*. Maribor: Litera, Bistrica ob Sotli: S. Bratuša.
- GAŠPERIN, Roman (ur.), 1990: *Enci benci na kamenci: slovensko otroško izročilo*. Lesce: Osnovna šola F. S. Finžgarja.
- GRAFENAUER, Niko, 1991: Sodobna slovenska poezija za otroke. *Otrok in knjiga* XVIII/31. 67–71. Na spletu.
- GRAFENAUER, Niko, 2005: Kraški pomol v slovenskem pesništvu za otroke. Miroslav Košuta: *Križada, izbrane pesmi za otroke*. Ljubljana: Mladinska knjiga (zbirka Sončnica).
- GRAFENAUER, Niko, 2010: Igra v pesništvu za otroke. *Otrok in knjiga* XXXVII/78–79. 6–11. Na spletu.
- KOBE, Marjana, 2004: *Vedež in začetki posvetnega mladinskega slovstva na Slovenskem 1778–1850*. Maribor: Mariborska knjižnica, revija *Otrok in knjiga*.
- KORDIGEL, Metka, 1997: Književna vzgoja v vrtcu ali česa naj se o književnosti naučijo otroci v otroškem vrtcu. *Jezik in slovstvo* XXXII/4–5. 147–158. Na spletu.
- KORDIGEL ABERŠEK, Metka, 2008: *Didaktika mladinske književnosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- KOŠUTA, Miroslav, 2006: *Križada*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- LAINŠČEK, Feri, 2012: *Cicibanija*. Ljubljana: Mladinska knjiga (zbirka Velike slikanice).
- LONČAR, Danijela, 2018: *Srečnolonce in njihove pesmi*. Brežice: samozaložba.
- MAJHEN, Zvezdana, 2020: *Zvezdančice: zbirka najlepše otroške poezije Zvezdane Majhen*. Uredil Igor Saksida. Maribor: Založba Pivec.
- NOVAK, Boris A., 1984: *Domišljija je povsod doma*. Ljubljana: Partizanska knjiga (zbirka Matjaževa knjižnica).
- NOVAK, Boris A., 1997: *Oblike srca: pesmarica pesniških oblik*. Ljubljana: Modrijan.
- NOVAK, Boris A., 2001: *Mini poetika*. Ljubljana: Rokus.
- NOVAK, Boris A., 2012: *Vserimje*. Ljubljana: Mladinska knjiga (zbirka Domače branje Knjiga pred nosom).
- PAVČEK, Tone, 1975: *Čenčarija*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Cicibanova knjižnica).
- PREDIN, Andrej, 2016: *Čebula Grdula*. Jezero: Morfemplus.
- RAINER, Meta, 1978: *Fičfirič*. Ljubljana: Partizanska knjiga.

- ROZMAN, Andrej, 2013: *Pesmi iz rimogojnice*. Ljubljana: Mladinska knjiga (zbirka Velike slikanice).
- SAKSIDA, Igor, 1994: *Izhodišča in modeli šolske interpretacije mladinske književnosti: priročnik za književno vzgojo*. Trzin: Different.
- SAKSIDA, Igor, 1999: Bogastvo poetik in podob. *Otrok in knjiga* XXVI/47. 12–24. Na spletu.
- SAKSIDA, Igor, 2008: Do jezika po poti svobode in subjektivnosti. *Otrok in knjiga* XXXV/71. 32–42. Na spletu.
- SAKSIDA, Igor, 2009a: Ko se spremna beseda pokrije s sanjebukom, se ji zazdi, da ve, da je hiša živa. Bina Štampe Žmavc: *Živa hiša*. Celje: Celjska Mohorjeva družba (zbirka Mladinska knjižnica).
- SAKSIDA, Igor, 2009b: *Cipsipilipsipilonika: Pesniško popotovanje od izštevanka do konsa*. Ljubljana: Mladinska knjiga (zbirka Domače branje Knjiga pred noskom).
- SAKSIDA, Igor, 2015: Kaj je nonsens in kako učinkuje? *Otrok in knjiga* XXXXII/94. 26–34. Na spletu.
- SAKSIDA, Igor (ur.), 2017: *Žarnica, ti loviš!: šaljivke in zafrkljivke*. Ljubljana: Mladinska knjiga (zbirka Domače branje Knjiga pred noskom).
- STANONIK, Marija, 1990: Spremna beseda. Roman Gašperin (ur.): *Enci benci na kamenci: slovensko otroško izročilo*. Lesce: Osnovna šola F. S. Finžgarja.
- SVETINA, Peter, 2004: Zgovornost molka – o otroški poeziji Daneta Zajca. Dane Zajc: *Hiša sanja, izbrane pesmi za otroke*. Ljubljana: Mladinska knjiga (zbirka Sončnica). 103–107.
- ŠTAMPE ŽMAVC, Bina, 1996: *Klepetosnedke*. Maribor: Obzorja.
- ŠTAMPE ŽMAVC, Bina, 2009: *Živa hiša*. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- ŠTEFAN, Anja, 2016: *Sadje z naše ladje*. Ljubljana: Mladinska knjiga (zbirka Velike slikanice).
- TAJNŠEK, Vanja, 2017: *LiliLuli*. Celje: Grafika Gracer.
- VEGRI, Saša, 2009: *Naročje kamenčkov*. Dob pri Domžalah: Miš.
- VOGLAR, Mira, 2010: *Biba buba baja*. Ljubljana: Mladinska knjiga (zbirka Žlabudrom).
- ZAJC, Dane, 2004: *Hiša sanja*. Ljubljana: Mladinska knjiga.